

א), דלאו למימרא דבבהמה לא הוי פירכוס, אלא משום דכיון דכיון דשכוש זנב בעוף הוא דבר קל היווה אמינא דלא מהני, אבל בבהמה ודאי חשיב פירכוס גדול וכסתם מתניתין. אמנם הרמב"ם (פי"ד ממאכלות אסורות ה"ד) לא מייתי כשכוש הזנב אלא בעוף. וכתב הבית יוסף (סימן יז), דטעמו משום דמדאמר רבא הלכתא כי הא מתניתא, משמע דאתי לאפוקי כל שאר סימנים שלא הזכרו, נמצא דסבירא ליה דכשכוש זנב לא הוי פירכוס בבהמה.

טו) [גמ', מאי קא משמע לך]. לכאורה צריך עיון מאי קשיא לגמ', הרי רבא אשמועינן דהלכתא כרבנן דמתניתין, ודלא כרבן גמליאל, ופליג אדרב דסבירא ליה לעיל (עמוד א') כרבן גמליאל (א.ל.).

טז) מתני', השוחט לעובר כוכבים. כתב הר"ן (ח. מדפי הרי"ף), דמתניתין נקטה לשון דיעבד, אף דמותר לכתחילה לשחוט לעכו"ם. משום דאי הווי נקטה מתניתין שוחטין לעכו"ם, הווי סלקא דעתין, דלא אשמועינן תנא אלא דליכא איסור לפני עיור, אבל לא שהשחיטה כשרה. לכך נקטה בהאי לישנא השוחט וכו' שחיטתו כשרה. אבל בחידושי הרמב"ן והרשב"א כתבו, דאפשר דלכתחילה אין לשחוט לעכו"ם, דחיישינן שמא יחשוב להדיא לעבודה זרה, דללישנא בתרא בגמרא דגם בכהאי גוונא לא מהני, אפילו הכי לכתחילה לא, שמא יבוא לאכול משוחט ממש לעבודה זרה. עיין שם עוד טעמים. ובתבואות שור (סימן ד סק"א) כתב, דבגוונא ששוחט ונותן לגוי את החלב והדם, ודאי דאסור לכולי עלמא לשחוט בעבורו, כיון דמצי לעבוד עמהם עבודה זרה.

יז) מתני', מחצר כבד שלה. פירש רש"י ד"ה חצר כבד, טרפשא דכבדא, [דהיינו המסך המבדיל בין הריאה לכבד ולבני מעיים]. ובתוס' ד"ה מחצר כבד, ביארו, דמתניתין נקטה אורחא דמילתא, דאותו חלק שהוא "יותרת הכבד" דרכו ליקרב לגבוה. וכן תרגם בתרגום אונקלוס (ויקרא ג ד) יותרת הכבד, "חצרא דכבדא". ובמרדכי (סימן תרס) מייתי דיש שפירשו, דיותרת הכבד היא האצבע הקטנה שבכבד והיא חתיכה קטנה שנכפלת עליו, ולכך נקראת "יותרת הכבד", ועל דרך זה פירש הרשב"ם (ויקרא שם).

יח) תוס' ד"ה מחצר כבד שלה, לאו דוקא נקט וכו'. הקשה בתפארת יעקב, הא מתניתין איירא באופן ששחטה לאכילת עובד כוכבים, ולא להקטיר, אם כן מה שייך לגבוה. ועיין בפרי תואר (סימן ד סק"א) שפירש דברי התוס' לענין הקטרה, ובפרי מגדים (שם משבצות זהב סק"א) עמד על דבריו, הא במתניתין לא איירינן בהאי גוונא, עיין שם.

יט) [בא"ד, אלא אפילו כוית של שאר בשר. לכאורה צריך עיון מאי טעמא נקטו התוס' "כוית בשר", הא כיון שמועילה מחשבת העובד כוכבים לתת על השחיטה שם "שחיטה לשם עבודה זרה", וכמו שכתב הט"ז (סימן ד סק"א), שהשחיטה עצמה לעבודת כוכבים, ולא ששוחט להקריב בשרה לעבודה

לבדוק אם הזינוק היה בסוף שחיטה. אמנם הרא"ה (בדק הבית דף כח: מדפי הספר) לא ניחא ליה בהכי, דאם כן הוי לה לגמ' לפרש דרבא פליג אשמואל. ולכך ביאר, דבהא נמי פליג ארבי שמעון דסבר דזינוק הוי פירכוס וסגי בתחילת שחיטה, ולית הלכתא כותיה, וזינוק לאו היינו פירכוס, ופירכוס שאמרו היינו בסוף שחיטה.

י) גמ', אמר רבא מנא אמינא לה וכו' פרט ליתום וכו'. פירש רש"י ד"ה למה לי, בתוה"ד, אלא ש"מ כל מלתא דבעו בה רבנן חיותא בעינן שיהא חיות בגמר דיליה. באבן האזל (פ"ג מאיסורי מובח סוף הלכה יא) ביאר בשם המלבושי יום טוב (ח"ב, פלפולים סימן ה), דרבא סבר שפסול יתום הוא מדין יוצא דופן, ולהכי כיון דאיכא גזירת הכתוב דבעינן שתחיה עד אחרי הלידה, הרי שאם מתה בסוף הלידה כבר נחשב יוצא דופן, והיינו משום דאמרינן דיצאה נשמתה קודם לכך, אם כן הוא הדין בשחיטה, אי לא פירכסה אחר כך חשיב מתה כבר לפני כן. והיינו לשיטת רש"י ד"ה כל היכי (הובא לעיל אות ז), דבעינן פירכוס לאחר שחיטה. אמנם לשיטת תוס' (הובא לעיל שם) ביאר באבן האזל, דהרי זה פשוט דגם מאן דסבירא ליה דסגי בפירכוס באמצע שחיטה, ודאי בעי שתחיה עד סוף השחיטה, דאם לא כן וכי מתה עומד ושוחט. אלא על כרחין דסבירא ליה שגם אחרי כח הפירכוס יש חיות. ולפי זה בלידה אם יש כח לידה עד הסוף, ודאי שהיה חיות גם אחרי הלידה, ומאי טעמא חשיב יתום. אלא מוכח שבזמן גמר כח הפירכוס, נמי ליכא חיות, ולכך בעינן שהפירכוס יהיה בסוף השחיטה, וכשיטת רבא. ועיין נמי מה שכתב בתבואות שור (סימן יז סק"א) בביאור סוגיין.

דף לה ע"ב

יא) רש"י ד"ה תחת אמו, והא ליכא למימר דאשמועינן קרא שתחיה אמו כל שבעה. בחידושי הרמב"ן ביאר באופן אחר, דאם כן לימא קרא "שבעת ימים יהיה עם אמו" כמו שנאמר במקום אחר, ולמה אמר הכתוב תחת אמו, אלא לומר כיון שקם תחתיה שעה אחת מותר.

יב) בא"ד, ת"ל עם אמו משמע ששניהם בעולם אחד שתהא קרויה אמו הא כיצד אפילו נתקיימה לו אמו שעה אחת, והאי תחת אמו משמע ליה לרבי יוסי הגלילי חליפי אמו וכו'. הקשה הרש"ש, איך מייתי רש"י דברי רבי יוסי הגלילי לפרש בהו ברייתא דידן, הא לכאורה פליגי אהרדי, דהכא ממעט מ"תחת אמו" זה פירש למיתה וזה פירש לחיים, ורבי יוסי הגלילי אומר דאפילו יצא ממנה כשהיא מתה שפיר קרינן ביה תחת אמו, ועיין באות הקודמת.

יג) גמ', אבל בגסה. ולענין חיה גסה, איתא בעבודה זרה (טז). דהרי היא כבהמה דקה לפירכוס.

יד) גמ', ולא כשכש אלא בזנבו. כתבו בחידושי הרמב"ן והרשב"א (בעמוד

מצינו שגם הבעלים נקראו מקריב, אבל לא גבי עבודה זרה. אמנם בזבחים (מו.) ד"ה בפנים הוא כתב, משום דעיקר מחשבה בקרבנות כתיבא.

(ב) גמ', ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים. הפרי מגדים (סימן ד משבצות זהב סק"א), דן אם בגוונא שחשב להקריב בשרה לעבודה זרה, נמי יהיה אסור, ועיין שם שביאר הצדדים בזה, דמצד אחד לא מצאנו הקרבת בשר בעבודה זרה, ואמאיך אפשר לומר דילפינן מפיגול דעולה דאם אמר על הקרבת בשר הוי פיגול.

(ג) גמ', רבי יוחנן אמר פסולה. הקשה הראש יוסף, לימא רבי יוחנן דהוי זבחי מתים, שהרי לשיטתו הא נמי אסור בהנאה. עיין שם שציין למה שכתב והאריך לקמן (עמוד ב') במתניתין דלשם הרים.

(ד) גמ', רבי שמעון בן לקיש אמר מותרת. הקשה בחידושי הרשב"א, תיפוק ליה דנעשה מומר בשחיטה זו. לכך תירץ, דאיירי בגוונא שהישראל חשב על מנת שהגוי יזרוק דמה לעבודה זרה. ותוס' לעיל (יד.) ד"ה השוחט בשבת תירצו, דבפעם אחת לא נעשה שחיטת מומר. אמנם הרא"ה (בדק הבית ט. ד"ה עוד כתב) פליג על הרשב"א, וסבירא ליה, דבשחט על מנת שיזרוק עכו"ם, שחיטתו כשרה, דלא מהני מחשבת ישראל על זריקת העכו"ם.

(ה) גמ', ולא גמרינן חוץ מפנים. כתב בתפארת יעקב, דאיכא למתלי פלוגתת רבי יוחנן וריש לקיש בתרי לישני דלעיל בבאיור תנא קמא ורבי אליעזר, דפליגי בהא אי שייך ללמוד חוץ מפנים. [ואף דתוס' ד"ה חוץ קשיא, חילקו בין מחשבת בעלים לחישוב מעבודה לעבודה, היינו דוקא משום מאי דהווי קשיא להו, אבל התפארת יעקב כתב על דבריהם שם דלא קשיא מה שהקשו (עיין לקמן אן ט.) ואם כן לא בעי לחלק כדבריהם].

(ו) תוס' ד"ה אלא זביחה, תימה אי חשיב פיגול אף במחשבה. הקשה התוס' יו"ט (פ"ג דבבא מציעא משנה יב), למה לתוס' לצדד בכך ולהקשות, הא בבא מציעא (דף מג:) כתבו להדיא בד"ה החושב לשלוח יד, דמחשבת פיגול היינו בדבור ולא בלב.

(ז) גב"א ד, תימה וכו' אם כן משכחת זביחת עבודת כוכבים דמתסרא בדבור. צריך עיון, מהיכי תיתי לחלק בין פיגול לעבודה זרה. (ועיין במנחת ברוך (סימן א ענף ה) שפלפל בזה רבות בארוכה). ואפשר דמעלת הדיבור היא דמוכח טפי על גמירות דעת, ולכך כשבא לעשות עבירה גדולה כעבודה זרה שחייבים עליה מיתה, לא חשיב שגמר בדעתו, כל שלא דיבר (ש.א.ג.).

(ח) תוס' פנים קשיא לר"ל, בתוה"ד, אבל קשה אמאי לא מוקי בשינוי בעלים. בחידושי הרשב"א הקשה עוד, דאיכא לאוקמי במחשבת חוץ למקומו, דפסול ולא פיגול.

(ט) תוס' ד"ה חוץ קשיא, וא"ת ולימא דקאי רבי יוחנן כרבנן וכו'. הקשה התפארת יעקב, היאך סלקא דעתין למימר דרבי יוחנן וריש לקיש פליגי בפלוגתת תנאי דמתניתין. ונשאר בקושיא אסברת התוס'.

זרה, אם כן אמאי בעינן כזית דווקא, וכי על פחות מכזית אין נחשב שחיטה, וצריך עיון. (ש.א.ג.).

(כ) מתני', פסולה שסתם וכו'. כתבו תוס' ד"ה פסולה, דלאו דווקא נקט רבי אליעזר האי לישנא, אלא אפילו אסורה בהנאה, אלא דכיון דרבנן אמרו כשרה, אמר רבי אליעזר פסולה. אבל הצ"ח כתב, דבאמת לרבי אליעזר יהיה מותר בהנאה, כיון דאי אפשר ללמוד איסור הנאה מפנים, ועיין בדבריו שהאריך.

(כא) מתני', שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים. הקשה ביריעות שלמה (יורה דעה סימן ד סעיף ג), אליבא דרבי אליעזר, היאך מקבלים קרבנות מעכו"ם כמבואר במסכתין (ה.), הא ממילא מיפסל להו משום תקרובת עבודה זרה. ובשו"ת אבני נזר (חושן משפט סימן פו) יישב, דכיון דאין אדם אסור דבר שאינו שלו, וקרבתו הווי קדשי גבוה, אין מחשבת העכו"ם פוסלת בהו. נולכאורה יש לומר, דהיכי אמרינן דסתם מחשבת עכו"ם לעבודה זרה, היינו בחולין. אבל באופן שהקדיש את הבהמה לבית המקדש, אין כוונתו לעבודה זרה, והוי כאילו עומד וצווח שלא מתכוין לעבודה זרה. (ש.א.ג.).

(כב) מתני', אמר רבי יוסי ק"ו הרברים וכו'. ביאר בחידושי הרשב"א (להלן לט.), דרבי יוסי לא אתי להשיב לדעת תנא קמא ורבי אליעזר, דהא סבירא להו דבקדשים מחשבת הבעלים פוסלת, וכדביארה הגמ', אלא רבי יוסי טעמא דנפשיה קאמר.

(כג) גמ', שמעתי שבעלים מפגלים. דייק בקובץ ענינים, דדוקא לענין מחשבת פגול יש כח בבעלים לפגול, אבל במחשבת שלא לשמה, ליתא להאי דינא דבעלים פסלי במחשבתיהו, משום דמחשבת שלא לשמה אינה מחשבה הפוסלת, רק העדר כוונה, וכיון שהעובד חשב לשמה סגי בכך. נולכאורה דבריו צריכים עיון, דמהגמ' בזבחים (מו: מו.) משמע לא כך, דהמשנה שם איירי במחשבת שלא לשמה, ואמרה דאינו פסול, משום שהכל הולך אחר מחשבת העובד, ועלה איתא בגמ' דהיינו דלא כרבי אליעזר, ומבואר דלרבי אליעזר במחשבת שלא לשמה נמי יכולים הבעלים לפסול (ש.א.ג.). אמנם עיין בחידושי מרן רי"ז הלוי (פ"ד ממעשה הקרבנות הי"א) דכתב דגם שחיטה שלא לשמה הוי מחשבה הפוסלת.

(כד) גמ', איכא דאמרי ברשמעיניה דחשיב פליגי. כתב בחידושי הרשב"א, דודאי רבי אליעזר פוסל אף בגוונא שלא שמענו את הגוי, כדאיתא במתניתין להדיא אמר רבי אליעזר שסתם מחשבת עכו"ם לעבודה זרה, אלא כוונת הגמ' לומר דתנא קמא פליג נמי בכדאי גוונא.

דף לט ע"א

(א) גמ', חוץ מפנים לא ילפינן. פירש רש"י ד"ה לא ילפינן, דרק לגבי פנים

הדרק היוזמי

מסכת חולין דף לט

ד' אב התשע"א

דף לט ע"ב

(י) **גמ'**, מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות. פירש רש"י ד"ה חולין, לענין עבודת כוכבים שאין מחשבה פוסלת בהן בד' עבודות אלא בשנים בשחיטה ובזריקה. והקשה הריב"א בתוס' ד"ה מקום, דזריקה אינה אוסרת. ובחידושי הרשב"א הוסיף להקשות, כיון שבחולין כל ההיתר אינו תלוי אלא בשחיטה, איך אפשר שאחרי שהותרה בשחיטה נאסרת. ולכך פירשו בחידושי הרמב"ן והרשב"א, דהכוונה שבמוקדשים המחשבה פוסלת מעבודה לעבודה בארבע עבודות, דהיינו שבשעת שחיטה חשב לעשות או קבלה, או הולכה, או זריקה, או הקטרה, חוץ לזמנו, הרי זה פיגול. מה שאין כן בעבודה זרה, יכול לפסול בשעת שחיטה מעבודה לעבודה רק בחשב על שתי עבודות, זריקה והקטרה. ובהגהות הגרא"ז מלצר (על הרמב"ן) והחזון איש (יורה דעה סימן רי"ד, על דף לט) הקשו מהא דאיתא בזבחים (יג): דהשוחט על מנת לקבל או להוליך חוץ לזמנו אינו פיגול. ולכך כתבו, דצריך לומר שיש טעות סופר בדברי הראשונים.

(יא) **תוס' ד"ה מקום, בתוה"ד**, כדמוכח לקמן גבי הנהו טיעי וכו'. בחידושי הרמב"ן דחה ראייה זו, דאפשר לומר דכיון שהבהמה כבר נשחטה ונתחלקה, היאך יכולים הגויים לאסור דבר שאינו שלהם.

(יב) **בסוה"ד**, וצריך לומר דנהי דבהמה לא מיתסרא דם מיהא איתסר. הקשה המהרש"א, הרי גם בהקטרה איתסר חלבה, ואמאי לא אמרה הגמ' דבחולין אפשר לפסול בשלש עבודות. ותירץ, דפירוש הגמ', דבהנהו תרי עבודות שייך לפסול בחושב מעבודה לעבודה, כגון בשוחט על מנת לזרוק, או זורק על מנת להקטיר לעבודה זרה. אבל הקטרה לא שייך לפסול אלא בחושב על עצם ההקטרה שתהיה לעבודה זרה, ולכך סברה הגמ', דבחולין המחשבה פוסלת דוקא בשתי עבודות, דהיינו באופן שחשב על עבודה אחרת.

(יג) **גמ'**, שחטה ואחר כך חישב עליה. כתב בחידושי הרמב"ן (לעיל עמוד א), דאיירינן שלבסוף זרק את הדם, דאי לאו הכי אדרבה נימא הוכיח סופו שלא זרק שמעולם לא היה דעתו לזרוק לעבודה זרה. וכן מייתי בבית יוסף (סימן ד) בשם רבינו ירוחם. והבית יוסף תמה על דבריו, דסתם חישב במחשבה בלבד משמע, ואף שלא זרק בסוף.

(יד) **גמ'**, לא איסור ולא היתר. וכן פסק בשולחן ערוך (סימן ד סעיף ב), דהרי זה ספק זבחי מתים. ובט"ז (שם סק"ב) מייתי לדעת הבית יוסף מספק אסור גם בהנאה, דאולי מיחשב תקרובת עבודה זרה. אבל דעת הים של שלמה (סימן כ), דכיון שרק משום כבודו דרבי שמעון בן גמליאל אוסרים, ומעיקרא דדינא סבירא לן דשרי, הלכך אין לאסור אלא באכילה, אבל לא להחמיר לגבי איסור הנאה. ועיין בגליון הגרע"א (שם) דביאר דעת המתירים בהנאה.

(טו) **גמ'**, הוכיח סופו על תחילתו. כתב בחידושי הגרע"א, דמהכא מוכח דגבי

עבודה זרה לא בעינן דיבור, דאי לאו הכי איך אפשר להחשיב זאת לדיבור, הא אף דאומר עתה מפורש ששחטו לעבודה זרה, מכל מקום בשעת השחיטה לא היתה אלא מחשבה דאינה פוסלת, וקשיא אדברי התוס' לעיל (בעמוד א) ד"ה אלא זביחה, דבעבודה זרה בעינן דיבור. ובתבואות שור (סימן ד סק"ב) כתב ליישב, דהוכיח סופו על תחילתו ותלינן דדיבר לפני כן. עוד תירץ, דהוכיח סופו על תחילתו נחשב כאילו דיבר קודם. [ולכאורה נראה לבאר דאין מעלת הדיבור מצד שהוא מחיל הפסול, אלא שהוא הוכחה על גמירות הדעת, ואם כן סגי במה שדיבר אחר כך. (ש.א.ג.). ועיין בברכת שמואל בבא קמא בסוף הספר בענין תקרובת עכו"ם שכתב כעין סברא זו].

(טז) **גמ'**, הוכיח סופו על תחילתו. כתב הפרי חדש (סימן א סק"ט), דדוקא בכהאי גוונא דאיכא ידים מוכיחות דאפשר לומר ששחטה במחשבה זו. אבל אם עבר שעה אחת, ושחט בהמה אחרת וחישב עליה לעבודה זרה, פשיטא דלא שייך לומר הוכיח סופו על תחילתו, והראשונה מותרת. ומכאן הוכיח כדעת הש"ך (שם סק"ח), דבשוחט שהמיר לאחר שחיטתו לא נאמר "הרי רשע לפניך" והבהמה בחזקת איסור, והוי תרתי לריעותא, אלא אוקי גברא אחזקתיה, ועד אותה שעה שהמיר, כשר היה. והתבואות שור (סימן ב סקל"ב) דחה הראייה, דהכא איירינן דבסוף לא זרק לעבודה זרה, כמו שכתב הבית יוסף (הובא לעיל אות יב), אלא דאנן חיישינן שמא כבר בשעת השחיטה היתה לו מחשבה זו, ולכך לא חיישינן בסתם שהמיר לפני כן.

(יז) **גמ'**, אילימא רבי שמעון בן גמליאל דגיטין. הקשה בחידושי הרמב"ן, אם כן, אמאי לא אמרו בו איסור, הא ליכא מאן דפליג אדרבי שמעון בן גמליאל. ותירץ, משום כבוד עצמן, דלא היה נראה להם לדמות להם ולאוסרה, דשאני הכא דישאל נבדל מעבודה זרה, ואיכא למימר דהשתא הוא דאלבשיה יצר, ולא נימא הוכיח סופו על תחילתו. ועיין בחידושי הרשב"א שהוסיף לתרץ, ועיין מה שכתב הרש"ש.

(יח) **רש"י ד"ה טיעי**, ישמעאלים ואינן אוכלין אלא בשר שחוטה. עיין בלב אריה שביאר, דכתב כן, לבאר אמאי אף לתנא קמא דמתניתין אסור, אף דלא שמענו שחיטתו לעבודה זרה. משום דישמעאלים כל שחיטתן סתמא לעבודה זרה, ולכך אינם אוכלים אלא בשר שחוטה, וממילא גם בלא ששמענו אותם חושבים, לתנא קמא אסור.

(יט) **גמ'**, שלח ליה הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי. לכאורה ללישנא בתרא דלעיל (לח): דלתנא קמא נמי לא אמרינן זה מחשב וזה עובד, סגי למימר דאין הלכה כרבי אליעזר. (ש.א.ג.).

(כ) **רש"י ד"ה לשם ימים**, שעשה הים עבודת כוכבים. העיר הלב אריה, אמאי רש"י לא פירש זאת כבר לפני כן, על לשם הרים. ותירץ, דלש הרים וגבעות פשוט הוא, שהרי איתא בעבודה זרה (מה:), כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה וכו' דע שיש שם עבודת כוכבים, ולכך פשוט יש לומר שהקריב לשם

הדרק היוזמי

מסכת חולין דף מ

דף ה אב התשע"א

עבודה זרה דשם, אמנם למסקנת הגמרא איירי דהקריב לשם הר עצמו.

דף מ ע"א

(א) גמ', השוחט לשם הרים וכו'. רש"י פירש בד"ה דאמר לשום הר, דאינו נעשה עבודת כוכבים הלכך השוחט לשמן לא מקרי זבחי מתים, [ובד"ה דומיא, משמע דהטעם משום מחובר]. ואסור באכילה מדרבנן, משום דדמי לשחיטה לעבודה זרה ומחלפא בה. אמנם דעת הר"י בתוס' ד"ה הא דאמר, והרא"ש (סי' יג) דמחובר מיקרי עבודה זרה אלא דאין תקרובתו אסור. ועיין באות הבאה ושלאחריה.

(ב) גמ', הא דאמר להר, הא דאמר לגדא דהר. הרמב"ם (פ"ב משחיטה הי"ד) מוקי דינא דמתניתין בגוונא שלא נתכוין לעובדן, אלא לרפואה, ואם שחט לשם הר אסור באכילה, ולשם מול הים אסור אף בהנאה. ופירש הר"ן (ח. מדפי הרי"ף), דכיון דדרך העובדי כוכבים לעובדו עשאו מדבריהם כתקרובת עבודה זרה, אף שכונתו היתה לרפואה בלבד.

(ג) רש"י ד"ה דאמר לשום הר, בתוה"ד, הלכך לשמן לא מיקריא זבחי מתים. אמנם הטור (יו"ד סימן ד) כתב, דלדעת הרמב"ם (הובאה באות א), בגוונא שוחט להר כדי לעבוד עבודה זרה, אסור, משום דהוה תקרובת עבודה זרה גמורה. והבית יוסף כתב דאמנם כן דעת הרשב"א בתורת הבית הארוך (ב"א ש"א ט): אמנם ברמב"ם אין הדבר מוכרח, דאם כן הוה ליה להרמב"ם למימר "אם לא נתכוין לעבדם וכו' פסולה, והוה משמע שפיר דמשום דלא נתכוין לעבדם אינה אלא פסולה, אבל אם נתכוין לעבדם אסורה בהנאה נמי. אבל השתא דכתב לישנא ד"אף על פי", משמע דשניהם שוים, דבכל גווני פסולה ולא אסורה, אלא שהטור היה סבור דהכי פירושו, אין צריך לומר אם נתכוין לעבדם, דאסורה בהנאה נמי הויה, אלא אף על פי שלא נתכוין לעבדם וכו' פסולה מיהא הויה.

(ד) רש"י ד"ה דומיא דמיכאל, ובעלי חיים וכו' מיהו אלהות מקרו. ביאר הרש"ש, דרש"י סבר כדכתב הרמב"ם (בפ"ג מיסודי התורה ה"ט), דכל הכוכבים, כולל השמש והירח הם בעלי נפש וידעה, ולכך רש"י החשיב אותם כבעלי חיים, ומייתי קרא דמקרו אלהות.

(ה) [תוס' ד"ה הא דאמר להר, בתוה"ד, ואף על פי שמחוברין בגלגל הרקיע. לכאורה נראה לפרש דבריהם, לפי מה שכתב הרמב"ם (בפ"ג מיסודי התורה ה"א) דהגלגלים שהשמש והירח מסתובבים בהם, יש בהם ממשות, אלא שהם זכים, ואין להם טעם וריח, ולכך חשיבי מחוברין בגלגלים הללו. (ש.א.ג.)]

(ו) בא"ד, וא"ת דמשמע בריש פרק כל האסורין וכו'. כתב המהר"ם, דהתוס' קצרו לשון הגמרא דהתם במקום שהיה להם להאריך, דהא דמוקי התם לא תחמוד באין בו רוח חיים, לא לקושטא דמלתא מוקי לה הכי, אלא דשם

שקיל וטרי גמרא דלמה לי מן הבקר להוציא את הנעבד נילוף מקל וחומר דאתנן זונה דציפויה מותר והוא אסור, נעבד דציפויו אסור אינו דין שיהא הוא בעצמו אסור, ומשני דאי לא קרא הוא אמינא דנילף קל וחומר הכי, ומה אתנן זונה דעצמו אסור ואפילו הכי ציפויו מותר, נעבד דעצמו מותר אינו דין שציפויו יהא מותר, ופריך והיאך סלקא דעתך למילף הקל וחומר הכי הא אם כן בטלת פסוק "לא תחמוד כסף וזהב עליהם וגו'". ומסיק, דהא דמוקמינן לקרא ד"לא תחמוד" באין בו רוח חיים וכו', ולכך אצטריך "מן הבקר" להוציא את הנעבד, מתקיף רב חנניא טעמא דרביה קרא הא לא רבינהו קרא הוא אמינא ציפוי הר מותר, והא כתיב "ואבדתם את שמם וגו'". וכתבו דכיון דהשתא בקושיא הוה סלקא דעתיהו דתוס' דהא דמוקי לקרא ד"לא תחמוד" באין בו רוח חיים, נשאר כן גם לפי המסקנא, והדר קאמרו התוס' בשינויא ומיהו נראה דציפוי בעלי חיים אסור וכו', והיינו דלפי המסקנא שם כדכתב לן "מן הבקר" להוציא את הנעבד ציפוי בעלי חיים נמי אסור.

(ז) רש"י ד"ה המשתחוה לבהמת חברו לא אסרה, אפילו למזבח. הרמב"ם (פ"ד מאיסורי מזבח ה"ו) פליג, וסבירא ליה דלגבוה נאסר. וביאר בחידושי מרן רי"ז הלוי (פ"ח מעבודה זרה ה"א), דאיסור נעבד לגבוה, אינו משום "חלות שם" שחל עליו, דנימא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אלא דעצם מעשה עבודה זרה אוסרתו לגבוה, וכמו נוגח.

(ח) תוס' ד"ה רבוצה, בתוה"ד, לא קנה לה שתחשב שלו אם אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. בקובץ ענינים ביאר דעת רש"י, דלענין לאסור דבר שאינו שלו, לא בעינן בעלים גמורים, וסגי במה שיש לו קניני גזילה. וטעמא דמילתא, דהכא אינו אלא לייחד את הבהמה לעבודה זרה, וכשם דסגי על ידי מעשה, כן סגי במה שיש לו בבהמה קנין כל דהוא.

דף מ ע"ב

(ט) רש"י ד"ה מחתך בעפר הוא, בתוה"ד, ואף על גב דאמרין בפרקין שחטה סימן אחד בחוץ וכו'. הקשה המהרש"א, לפי מה שפירשו התוס' לעיל (כט): ד"ה כגון ששחט, דשיטת רש"י דדוקא בעוף מתחייב בסימן אחד, אם כן כיון דאיירינן בבהמה מאי קשיא ליה לרש"י, הא בכהאי גוונא לא מצינו דסגי בסימן אחד, עיין שם מה שכתב בזה דאפשר דגם לרש"י נימא דלאו דווקא נקט עוף קדשים דגם בבהמה חייב בסימן אחד בחוץ כיון דעביד בה מעשה חטאת העוף בחוץ.

(י) גמ', אמר רב פפא הכא בחטאת העוף עסקינן. הקשה הראש יוסף, הא בפסחים (עג). פרכה הגמ' אהאי ברייתא, מאי תקין כדי לחייבו משום שבת, ומשני להוציא מידי אבר מן החי לבן נח. ופירש רש"י (שם) ד"ה מה תיקן, דאי אפשר לומר שהתיקון להחירו לא יטמא כדיון נבילה כדאמרין שם לעיל,

בלשון הר"ן, עיין שם שהאריך לבאר דברי הר"ן. ועיין לעיל דף יב אות יג, יד, טז.

דף מא ע"א

טז תוס' ד"ה **כיון דקניא ליה**. והא דפריך בפרק בתרא וכו'. תוס' כתב, דלהני אמוראי דהכא, יכול לעשות מוקצה חטאת שלו, כיון דקניא ליה לכפרה כדידיה דמי. אמנם **באבי עזרי** (פ"ד מאיסורי מזבח ה"ו) כתב, דדעת הרמב"ם אינה כן, ולענין מוקצה לא סגי במאי דהוי שלו לענין כפרה. משום דלגבי מוקצה הוי כמו להקדיש דבר, שהרי מייחד את הבהמה לעבודה זרה, ובעי בעלות גמורה. והחזון איש (סימן ג אות כו) כתב נמי כן מסברא.

יז גמ', תא שמע שנים אוחזין וכו' שחיטתו פוסלה. הקשה הרשב"א (משמרת הבית י. הובא בש"ך סימן ד סק"ב), על מה שכתב הרא"ה (הובא לעיל מ: אות טו), דאף דלא הוי תקרובת כיון דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, מכל מקום אסור באכילה, אם כן מה הקשתה הגמ', הרי אפשר לומר דשחיטתו פסולה משום כך, וכן הקשה הב"ח (סימן ד). והט"ז (שם סק"ד) תירץ, דכיון דאיכא שני שוחטין, אי אפשר לאסור באכילה, דאף דאין להתיר השחיטה מכח השוחט לשם עבודה זרה, מכל מקום צריך להיות כשר משום שחיטת השני, דדוקא אי נימא דאדם אוסר שאינו שלו, ונעשה תקרובת, שייך לאסור אף על ידי אחד מהם בלבד.

יח [תוס' ד"ה תא שמע שנים, בתוה"ד, ותימה דהתם לעיל בהווא פירקא וכו' ומה ראייה היא התם אסירי אף להדיוט וכו'. לכאורה נראה לבאר דאין כוונתם להקשות דכיון דאסירי אף להדיוט אם כן הוה דאורייתא, והאיך מיייתי ראייה דאיכא איסור דרבנן בבית חונוי אי לא הוה אלא במה. דאם כן הוה להו לתוס' לפרש קושיתם טפי דהוה דאורייתא, וסתומת דבריהם משמע דקושיתם אינה אלא משום עצם האיסור להדיוט. ולכך נראה לבאר דהקשו דכיון דאסור אף להדיוט, אם כן חזינן דהאיסור אינו מצד לתא דבית המקדש דלא להשתמש בו בדבר של עבירה, אלא מצד לתא דעבודה זרה, שהרי לכך נאסר אף להדיוט, ואם כן האיך מיייתי ראייה מינה לכלים דבית חנוי למאן דאמר דלאו עבודה זרה הוה, ותימצו דלעולם אינו אלא לגבוה והוה מצד מעלת העבודה במקדש דמאוס להביא כלים שנעבדה בהן עבירה ומשום הכי כלים דבית חנוי נמי נאסרו. (א.ב.ג.).]

יט בא"ד, ויש לומר דקרא דכל הכלים ודאי איירי לגבוה. דעת רש"י בעבודה זרה (נד:): ד"ה **איתסרו ליה**, דאסורין אפילו להדיוט, וכן כתב רש"י לעיל (מ). ד"ה **עשה בה מעשה**. ולשיטת התוס' קשה, אמאי גזו, הא מותרים להדיוט. ובספר לחם סתרים (עבודה זרה נב:): כתב, דקנסו להדיוט לגזו, בשביל שלא יבואו לידי תקלה להשתמש לגבוה.

כ גמ', הכא במאי עסקינן דאית ליה שותפות בגוה. כתב הב"ח (סימן ד),

משום דתקרובת עבודה זרה מטמאה אפילו באהל. וקשה, כיון דאוקמינן ליה בעוף, הרי תיקן דבשחיטתו לא תטמא בבית הבליעה, כדין האוכל נבלת עוף טהור, ואמאי לא אמרינן כן שם. ובחזון איש (יורה דעה סימן ג אות כח) תירץ, על פי מה שכתב הגרע"א (בגליון יורה דעה כא א) דלרב אדא בר אהבה אפשר להקים הברייתא בבהמה, ומשום הנקטה הגמ' בפסחים נפקא מינה נמי אליביה.

יא גמ', בחטאת העוף. כתב הרמב"ם (פ"ט ממלכים הי"א), דאין בן נח נהרג אאבר מן החי של עוף. ובמלא הרועים (כאן) כתב, דמסוגיין מוכח דלאו מיהא אית ביה, דאי לא הכי, אמאי חייב משום שבת, הא אין כאן תיקון לבן נח.

יב גמ', אלא באומר בגמר זביחה. הקשה בלב אריה, לרבי יוחנן לעיל (לט). דמחשבים מעבודה לעבודה, אם כן כיון שבתחילת שחיטה חשב לעבוד, בסוף שחיטה צריך להיות אסור, כמו מעבודה לעבודה. ונשאר בצריך עיון.

יג גמ', כגון שהיה חצי קנה פגום. הקשה הפלתי (סימן כא סק"ב), לרב אדא בר אהבה דסבירא ליה נמי כרב הונא, בעבודה זרה (נד:), דעשה בה מעשה אסרה, היאך מצי לשינויי ברייתא, הא סבירא ליה לעיל (כח). דלא מהני שחיטה בעוף אלא בושט ולא בקנה. והחזון איש (יורה דעה סימן ג אות כח) תירץ, דאיכא לאוקמי דמלק שדרה ומפרקת בפנים, וכהאי גוונא הרי סגי בקנה אף לרב אדא בר אהבה, כמבואר לעיל (כח). ואף דלענין שחיטה הויא טריפה, כיון דמתקבל בפנים במליקה, שפיר חייב משום שחוטין חוץ כשגנר את הקנה בחוץ. עיין עוד מה שתירץ הגרע"א (בגליון השולחן ערוך יורה דעה סימן כא סעיף א).

יד גמ', מהו דתימא כיון דקנא ליה לכפרה כדידיה דימא. הקשה בחידושי הגרע"א (במערכה אות ז), כיון דעיקר חידושו של רב הונא דעל ידי מעשה יכול לאסור בעלי חיים להדיוט, אבל לגבוה פשיטא דיכול לאסור ידידיה כיון דבעלי חיים נאסרים לגבוה, אם כן מאי קאמר "מהו דתימא כיון דקניא ליה לכפרה כדידיה דימא", הא אם כדידיה הויא, תקשה לכולי עלמא, כיון דשחט בה פורתא נאסרה לגבוה, וממילא אינה מתקבלת שוב בפנים, (ועיין שם (אות טו) מה שתירץ באריכות גדולה.

טו גמ', רב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. כתב הר"ן (ח: מדפי הרי"ף), דאיכא מאן דאמר דמכל מקום באכילה אסורה, דליכא למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, דהכא לאו איהו אוסר לה, אלא דלא שרי לה, והוה ליה כאילו לא נשחטה, אלא שמתה מאליה. וכן דעת הרא"ה (בדק הבית י.). ובביאור דבריו כתב בתבואות שור (סימן ד סק"טו) דמדרבנן הוא דאסרו להאי שחיטה. ובחידושי רבי שמעון (ליקוטים סוף בבא בתרא), הביא, דהאחרונים פירשו דהוי כמו ששוחט בכונה הפכית דלא הוי שחיטה, ורחה דבריהם, דלא משמע כן

כמבואר במתניתין דבשוק האיסור משום חוקות העכו"ם, ואם כן יש לומר דגם בבית לגומא אסור, כמו שכתב רש"י לקמן (בעמוד ב') ד"ה **כל עיקר**, דמיחזי כמנהג הצדוקים. ולכאורה נראה לבאר, דסברי דכיון דאם עושה מקום חוץ לגומא מותר, משום דאמרינן "לנקר חצירו הוא צריך", בשוחט לגומא נמי צריך להיות מותר מהאי טעמא. (א.ג.א.)

כה) תוס' ד"ה ובשוק לא יעשה כן, בתוה"ד, דהא מדאורייתא שרי למעכו וכו'. **הרמ"א** (יו"ה דעה סימן פו סעיף ג) פסק להאי דינא, דבאיסור דרבנן לא חיישי משום מראית עין. אבל **הש"ך** (שם סק"ו) פליכ וסבר דבאיסור דרבנן נמי יש לחוש משום מראית העין, והוכיח כן ממה שנפסק **בשולחן ערוך** (אורח חיים סימן שה סעיף יז), דלא יצא החמור בזוג אף על פי שהוא פקוק, והטעם מבואר **בשבת** (נד:) שיחשבו שהולך למכור אותו בשוק, והרי כל איסור מקח וממכר בשבת אינו אלא דרבנן.

דף מא ע"ב

כו) גמ', ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו. פסק **הרמב"ם** (פ"ב משחיטה ה"ו), דאם עבר ושחט לתוך גומא בשוק, שחיטתו אסורה, עד שיבדקו אחריו שמא מין הוא. אבל **הרשב"א** (תורת הבית יז:) פליג, וסבר דכיון דלא תני במתניתין דשחיטתו פסולה, צריך לומר דשחיטתו זו כשרה היא, שאין מחזיקין אותו במין ואין מוציאין אותו מחזקת כשרותו הראשונה מיד אלא אחר בדיקה. ושתי הדיעות הובאו להלכה **בשולחן ערוך** (סימן יב סעיף ב) ועיין באות הבאה.

כז) רש"י ד"ה בדיקה אחריו, בתוה"ד, ויבדלו מפתו ומיינו. כתב **הרשב"א** (הובא באות הקודמת), דמשמע מרש"י דאין הבדיקה כדי להכשירו, אלא כדי לפסלו, דעד שיבדק ונמצא מין אין פוסלין אותו, ואף לשחיטתו. אמנם **המגיד משנה** (פ"ב משחיטה ה"ו) כתב, דדעת רש"י כהרמב"ם (הובא באות הקודמת).

כח) מתני', השוחט לשם עולה וכו'. כתב **הרשב"א** (תורת הבית יז:), דאם שחט תרנגולים ואווזים וכיוצא בהן, מינים שאינן ראויים להקרבה, כשרה, וטעמא משום דמידע ידעי דאין אלו קרבין. ואפילו אם שחט תורים קטנים או בני יונה גדולים כשרים, דידיעי דאינם ראויים להקרבה. אבל **המאירי** (ד"ה השוחט לשם) פליג, וכתב דאין הכל מבחינים פסול גדלו של זה וקטנו של זה, והואיל ומינו מכל מקום בר קרבן, דהיינו בני יונה קטנים ותורים גדולים, ואינו יותר קל מבעלי מומין ששוחטין והן אסורין.

כט) מתני', שחיטתו פסולה. כתב **המאירי** (ד"ה דינין), שאף בזמן הזה מי שהקדיש ושחט והעלה חוץ לעזרה חייב, שהרי ראוי הוא שיקריב בפנים, מפני שמותר להקריב אף על פי שאין בית, כדקיימא לן **בזבחים** (סב.). אמנם הביא דיש חולקין, וסברי דבזמן הזה מותר. וכן הביא **המגיד משנה** (פ"ב

דלהאי שינויא, לא נאסר אלא חלקו, ומאי דתני מתניתין דשחיטתו פסולה, דמשמע דכולה אסירא, היינו משום דאין ברירה, ואי אפשר לידע מה חלקו, ומה החלק שחבירו אסר. והקשה **בחידושי מהר"ם שיק** (לעיל לח:), אם כן במתניתין **דלעיל** (לח:) דידעינן שלגוי יש רק את חצר כבד, אמאי כולה אסירא למאן דאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, הא החלק האסור מבורר, ונשאר בצריך עיון. [ולכאורה עוד צריך עיון, כיון דבמתניתין כל האיסור מדרבנן הוא, כדאיתא **בגמ' לעיל** (מ.), דדמיא לאיסור, והא קיימא לן **בביצה** (לח.) דבאיסור דרבנן יש ברירה, ואמאי כולה אסירא, (ש.א.ג.א.).

כא) גמ', כתנאי. הקשה **הרש"ש**, אמאי לא מיייתי הגמ' פלוגתא דתנאי **בכלאים** (פ"ז מ"ה), אי המסכך גפנו על גבי תבואת חבירו אוסרה, או דאין אדם מקדש דבר שאינו שלו. ותירץ, דהתם טעמא לחוד, וכמו שכתב **הר"ש** (שם) לבאר, משום דרשה דכתיב "כרמך", ולא של חברך, ומאן דאסר סבירא ליה דאיכא ריבוי לכרם אחר. אמנם **התוס' יו"ט** (במתניתין) השווה את הסוגיות.

כב) רש"י ד"ה בישראל מומר, והוא הדין דמצי לאוקמי בדאית ליה שותפות בגוה. **תוס' ד"ה בישראל מומר** פליגי ארש"י, וסברי דגם באית ליה שותפות איכא למימר לצעוריה קא מכיין. **ובפרי תואר** (סימן ד סק"ה) ביאר פלוגתייהו, דלרש"י, הפירוש, דהישראל אינו מודה בעבודה זרה, אלא חושב לאסור על ידי דיבור, אמנם כשיש לו חלק בבהמה, אמרינן דודאי לא מתכוין לאסור סתם על ידי דיבור, דאמאי יפסיד חלקו, אלא מתכוין לעבודה ממש, ולכן נאסר. אבל **תוס'** פירשו שהוא יודע שאין הבהמה נאסרת על ידי שיעבוד אותה, אלא דחבירו מצטער בחשבו כי פיו וליבו שוין, והאי סברא שייכת נמי ביש לו שותפות.

כג) גמ', תא שמע המטמא והמדרמע והמנסך וכו' הכא נמי **בישראל מומר**. כתב **הסמ"ע** (חושן משפט סימן שפה סק"ד) דבניסוך כיון שהיה יכול לחלק את היין ולנסך רק חלק חבירו, לא אמרינן לצעוריה קא מכיין. והקשה עליו **הש"ך** (יו"ד סימן ד סק"ה), דמהכא מוכח, דגבי ניסוך ואית ליה שותפות בגבה, אליבא ד**תוס'** (הובא באות הקודמת) אמרינן דלצעורי קא מכיין. **ובגליון הגרע"א** (בשולחן ערוך על הש"ך) תירץ, דהסמ"ע קאי להלכה דקיימא לן דאדם אוסר דבר שאינו שלו, ולכך שפיר יכול לחלק ולצער חבירו, וממה שלא עשה כן מוכח דמתכוין ממש לאסור הכל. אבל הכא הגמ' תירצה לשיטת רב נחמן דסבר ד"אין אדם אוסר דבר שאינו שלו", וסבירא ליה נמי הסברא דלצעוריה קמכוין, ולדידיה לא שייך לומר לסברת הסמ"ע, דאם היה מחלק את היין לא היה יכול לאסור של חבירו, לכן שייך לומר דלצעוריה קמכוין.

כד) [תוס' ד"ה אין שוחטין לתוך הגומא, בתוה"ד, דנראה כמקבל דם לעבודת כוכבים. לכאורה צריך עיון, אמאי לא ניחא להו לתוס' הטעם

משחיטה ה"כ) ובזמן הזה אפילו שחט לאחד מכל אלו הנוכרים שחיטתו כשרה, משום דליכא למיחש לרואים. וסיים, **דהראב"ד** הכריע לאסור אפילו בזמן הזה, ושכן נראה דעת **הרמב"ם**.

ל) מתני', שנים או חזין בסכין וכו'. כתב **הרמב"ם** (פ"ב משחיטה הכ"א), דאיירי בגוונא דאית ליה שותפות בגויה ולכך שפיר יכול לאסור. **והבית יוסף** (סימן ה) הקשה, לשיטת **הרא"ש** (פ"ב סימן יד) דגם באית ליה שותפות אמרינן דלצעוריה קא מכיין, וכמו שכתבו **תוס' לעיל** (בעמוד א) ד"ה **בישראל מומר**, אמאי אסור בשנים ששוחטין, נימא דלצעוריה קמכיין. ותיריך, דאיכא למימר, דהרא"ש סבירא ליה, דלא אמרינן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא בדבר שאיסורו מן הדין, אבל בשוחט לשם אחד מכל אלו, דהאיסור משום מראית עין, כי לא הוי דידיה מאי הוי, מאן דחזי סבר דידיה הוי ואתו למישרי קדשים בחוץ, הילכך אפילו אין לו בה שותפות אסורה. [וכעין סברא זו כתב **המאירי** סד"ה שנים או חזין]. אבל **הרמב"ם** סבר דאי שחט בהמה שאינה שלו קלא אית ליה ותו ליכא מראית עין.

לא) גמ', מתני' רבי אליעזר היא. **הרא"ש** (פ"ב סימן יד) פסק דינא דמתניתין, וגם אשם תלוי חשיב נידר ונידב וכרבי אליעזר, וכן פסקו **הטור והרמ"א** (סימן ה סעיף א). אמנם **הרמב"ם** (פ"ב משחיטה הי"ח) מנה אשם תלוי עם אותן שאינן בכלל נידר ונידב, ופירש **בבית יוסף** (סימן ה), דסבירא ליה, דכיון **דבכריתות** (כה:): במחלוקת היא שנויה, נקטינן כחכמים דפליגי עליה התם, דהלכה כרבים, אמנם הרא"ש סבר דפסקינן כסתם מתניתין דהכא.

לב) גמ', לאתויי עולת נזיר. הקשה **הרש"ש**, אם כן חטאת נזיר נמי. **ובתבואות שור** (סימן ה סק"טו) נקט דהוא הדין בחטאת נזיר איכא גזירת הרואים, וחד מינייהו נקט. אמנם **האור שמח** (פ"ב משחיטה הלכה כ) כתב, דדוקא נקט עולת נזיר, משום דבעצם לא חיישינן שמא הוא נזיר שהרי לא החזיק עצמו כך רק כיון דעולה עצמה היא מהדברים הנידרים ונידבים, ונזירות עצמה גם היא דבר שאפשר לידור, לכך לא נפיק מכלל כל קרבנות עולה שנידרים ונידבים, אבל בעולת יולדת לא שייך למימר הכי כיון שאינה באה אלא חובה.

פרק אלו טרפות

דף מב ע"א

א) מתני', ואלו טרפות. כתיב **בפרשת משפטים** (שמות כב), ובשר בשדה טרפה לא תאכלו. וכתב **הרמב"ם** (פ"ה משחיטה ה"א), כבר ביארנו בהלכות איסורי מאכלות שהטריפה האמורה בתורה היא הנוטה למות, ולא נאמר טרפה אלא שדבר הכתוב בהווה כגון שטרפה ארי וכיוצא בו ושיכרה ועדיין לא מתה, ויש שם חלאים אחרים אם יארעו לה תחשב טרפה. **והרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות** (פ"ב ה"ו-ח) האריך לבאר, איך ילפינן דאיירי בכל

נוטה למות.

ב) מתני', נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת. הא דלא קתני מתניתין ניקב הוושט ונפסקה הגרגרת כמו בשאר הטריפות, תירץ **בתוספות הגרע"א** (אות י"א) בשם **התורת חיים**, דהנך תרתי הם במקום שחיטה, וקאי אפירקא דלעיל דאיירי בשחיטת הוושט והגרגרת, ולהכי נמי תני נפסקת הגרגרת, כיון דשייכי אהרדי, דהיינו במקום שחיטה. **ובשו"ת אבני נזר** (יורה דעה סימן כג) תירץ, דבשאר הטריפות הנקב הוא המטריף, והאיסור מחמת שעה שנטרפה, לכן קתני ניקב הלב, דזהו העושה אותה לטריפה שעת התהוות הנקב. אבל בנקובת הוושט ופסוקת הגרגרת, הטרפות מחמת דשחיטה לא מהני בהו, ולא מחמת שעת הנקב, אלא משום דכיון דיש לבהמה נקב בוושט מיטריף, כיון דלא מצי לשחטה, ולכך תני נקובת, שהוא סיבת הטריפה. ועיין שם נפקא מינה לענין ולד טריפה.

ג) תוס' ד"ה ניקב הלב, בתוה"ד, וניטל הלב הריאה והדקין לא איצטריך למתני דבכלל נקובים הם. **ובחידושי הרמב"ן** (לקמן דף נו). פליג, וסבירא ליה דניטל הלב חמיר טפי, והוי נבילה, וכן כתב **הכסף משנה** (פ"י משחיטה ה"ט) בדעת **הרמב"ם**. אבל **בשלחן ערוך** (סימן נב סעיף ה) סתם וכתב דכל נטולה הויא טריפה.

ד) בא"ד, דאף על גב דבטחול. ביאר **בלב אריה**, דשאני טחול משאר איברים, דניקב הטחול אין הטרפות מחמת הטחול עצמו, אלא דחיישינן שיביא לקותא לכרס, וליכא למיחש לה היכא חשש דניטל כולו.

ה) מתני', הריאה שניקבה. כתב **התורת חיים** (דף מו). הובא **בתוספות הגרע"א** (אות יב), דהא דנקיט "ניקבה הריאה" ולא קתני "ניקבה קרומית הריאה", כדקתני ניקב קרום של מוח, והרי גם בריאה כיון דניקב הקרום טריפה כדאיתא **להלן** (מו.), משום דקרומית הריאה דבוקה בבשר וכחדא נינהו.

ו) מתני', שם. כתב **השושנים לדור** (על המשניות), דיש לפרש דהא דשינה ולא תני נקבה הריאה דומיא דכולהו. משום דבהאי לישנא נכללו נמי הסירכות, ורצונו לומר הריאה שניקבה תחילה, ואחר כך עלה בה קרום הסירכא, דאין קרום הסירכא בלא נקב.

ז) רש"י ד"ה שניקבו לחוץ, בתוה"ד, לאפוקי אם ניקבו במקום חיבורן בשתי דפנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה. כתב **הבי"ח** (סימן מח אות ה), דמשמע מדבריו דהיכא דניקבו זה לזה במקום שהשומן מחבר שתי דפנותיהם כשרה. אבל **בתוס' לקמן** (נ:): ד"ה **מחט**, הביאו דעת **רבינו תם**, דאף במקום דיבוקן אינה כשרה, ואינה כשרה אלא במקום שמדובקין יחד ממש, דהיינו שאין להם אלא עור אחד, אבל במקום שיש לכל אחד עור בפני עצמו ומחוברים יחד על ידי שומן אם נקבו לשם משני צדין טריפה.

ח) מתני', נפלה מן הגג. כתב **הפרי מגדים** (סימן נח משבצות זהב סק"א),

במחלוקתו והודה לרבנן דגלודא טריפה, ולפי זה צריך לומר, דרבי ישמעאל סבר כרבי מאיר קודם שהודה. ולמסקנא דסוגין **לקמן** (מג.), דאף רבי ישמעאל מונה טריפה זו, אתי שפיר דליכא מאן דסבירא ליה דגלודא כשירה. (טז) **רש"י ד"ה דשף מדוכתיה, בתוה"ד**, לקמן מסיים והוא דאיככול ניביה. בגמ' **לקמן** (נד:) ליתא להאי לישנא, אלא דמסיים להלכה דכשרה עד דמתעכלא איתעכולי, אבל רב מתנא סבירא ליה דאף שלא איעכל ניביה טריפה. וצריך לומר, אמנם דבריו כגירסת **רבתינו הגאונים** שהובאה **בחידושי הרשב"א** (לקמן נד:).

(יז) **גמ'**, ואמר רבה בר בר חנה אמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טריפה. הקשה **בחידושי הגרע"א**, לפי שיטת **הרשב"א** (תורת הבית הארוך דף כו.), דהא דאמר שמואל דבסימנים שנדלדלו טריפה, לאו דווקא נקט, אלא כוונתו דשחיטה אינה מועלת בהו, מאי פריך בגמ' דלתני נמי הא, הא תנא דבי רבי ישמעאל לא חשיב אלא טרפות, מה שאין כן נדלדלו דאינה טרפה ממש.

(יח) **גמ'**, נעקרה **צלע מעיקרה**. כתב **השולחן ערוך** (סימן נד סעיף ג), דאיירי בצלעות גדולות. והט"ז (סק"ג) **והש"ך** (סק"ז) פליגי, ומייתי דעת הראשונים דסבירא להו דאפילו בצלעות קטנות הוי טרפות בנעקרה צלע וחצי חוליא. (יט) **רש"י ד"ה נעקרה צלע, בתוה"ד**, אבל נעקרה צלע אחת מעיקרה עם חצי חוליתה וכו'. הקשה **במהר"ם**, הא **לקמן** (נב.). פירש **רש"י ד"ה מעיקרה**, דשמואל איירי בלא חוליא. ותיירץ, דאף דרש"י סבר דלשמואל לא בעינן חצי חוליא, אנן כרב קיימא לן, דסבירא ליה **לקמן** (שם) דבעינן חצי חוליא, ולכך פירש רש"י קושית המקשה, דפריך דליחשוב צלע שנעקרה, להלכתא דקיימא לן הכי.

(כ) **תוס' ד"ה אמר שמואל, לקמן** (נב.). פליג עליה בר זכאי וכו'. הקשה **המהר"ם**, הא **תוס' לקמן** (נב.) **ד"ה נעקרה**, פירשו, דשמואל איירי בנעקרה חצי חוליא עמה, ולפי זה לא פליג עליה בן זכאי ולא מידי. ותיירץ, דתוס' סברי דסוגיא דהכא סברה כפשטא דמלתא, דשמואל איירי בלא חצי חוליא, משום דטריפות דחצי חוליא לא שייך למימני במתניתין בפני עצמה, כיון דהוי בכלל חסרון בשדרה דקאמר בית הלל דחוליא אחת היא, ועל כרחינו דהכא פירשה הגמ' דאיירי בלא חצי חוליא.

דף מג ע"א

(א) **תוס' ד"ה הנך דאפקת לא תיפוק, בתוה"ד**, לכן נראה דעולא וההיא דלקמן וכו'. הקשה **בחידושי הגרע"א**, הא קושטא הוא כפי שתירצו תוס' לפני כן, דאף מאן דלית ליה דרב מתנא, סבירא ליה דבאעכול ניביה טריפה. ועיין שם, שהוכיח דגם רבי יוחנן דלקמן (נד.), מודה בכך.

(ב) **גמ'**, ח' מיני טריפות וכו' נטולה וחסורה וכו'. כתב **הרש"ש**, דמשמע **מרש"י ד"ה נפולה**, דנטולה היינו שניטל כל האבר, וחסורה היינו שחסר חלק

דיש לחקור בנפולה, דהלכה למשה מסיני דאם לא שהתה מעת לעת טריפה, האם הויא ודאי טריפה או ספק. והביא דברי **הלבוש** (שם סעיף ב), דהויא ודאי טריפה. ו**בלב אריה** הוכיח כן, מהא דתני נפולה בתוך שאר טריפות דמתניתין, דהווי טריפה ודאי.

(ט) **רש"י ד"ה נפלה מן הגג, בתוה"ד**, ואין טעם בטרפות שהלכה למשה מסיני. הקשה **הלב אריה**, אמאי דוקא הכא כתב רש"י ד"ה הלכה למשה מסיני? הן, ולא בשאר טריפות. ותיירץ, דכיון דנפולה הטרפות מחמת דחיישינן דילמא נתרסקו איברייה, והרי כתב **הפרי מגדים** (הובא באות הקודמת), דבכהאי גוונא הויא טרפה ודאי ולא מספק, אף דאין הסברא מחייבת כן, דאמאי יחשב טריפה ודאי, הלכך כתב רש"י בטרפה זו דאין טעם בטרפות.

(י) **מתני', ודרוסת הזאב**. פירש **רש"י ד"ה דרוסת הזאב** על פי **הגמ' להלן** (נג.), שהטרפות מחמת הארס שמטיל בה. וקשה דהאידינא לא מצינו שיש לזאב ארס, וכתב **במכתב מאליהו** (ח"ד מכתב לא בהערה 4) כי ההלכה ידעו חז"ל בקבלה מדורי דורות, ונתנו הסבר לדברים לפי ידיעת הטבע שבזמננו, אבל הטעם המוזכר בגמ' אינו ההסבר היחידי, וגם אם אישתני טעמא לא אישתני דינא. עיין שם מה שכתב הרב העורך לבאר. ועיין עוד **בחזון איש** (יו"ד ה, ג).

(יא) **מתני', דרוסת הנץ בעוף הרק**. כתב **בחידושי הרמב"ן** (לקמן נב:), דאפילו למאן דאמר דפליג תנא קמא ברישא, בדרוסת הזאב (עיין מה שכתבנו לקמן באות ז), לא שמעינן להו לרבנן, דפליגי עליה דרבי יהודה בנץ. אבל **בשירי מנחה** (פירוש על התוספתא) מוכיח **מהתוספתא** (פרק ג הלכה ב), דאי פליגי, בנץ נמי פליגי, ולתנא קמא דרוסת הנץ הויא טריפה אפילו בענף הגס.

(יב) **רש"י ד"ה ודרוסת ארי בגסה, בתוה"ד**, ותנא קמא סבר וכו'. דברי רש"י היינו אליבא דרב **לקמן** (נב:), לתירוצא קמא, דסבירא ליה דרבי יהודה פליג אתנא קמא. אבל דעת רבי אלעזר (שם) דרבי יהודה אתי לפירושי לתנא קמא ולא פליגי.

דף מב ע"ב

(יג) **תוס' ד"ה והא איכא בהמה שנחתכו רגליה, תימה דלא פריך מניטל צומת** הגדין וכו'. כתב **הראש יוסף**, דלפי תירוץ הגמ' צריך לומר, דכשם דפליגי תנא רבי ישמעאל על טריפה זו דנחתכו רגליה, פליג נמי אניטל צומת הגדין.

(יד) **גמ'**, אלא סבר לה כרבי שמעון בן אלעזר. פירש **בחידושי הר"ן**, דתירוץ הגמ' סבר כוותיה אבל לא מטעמיה, דהא רבי שמעון בן אלעזר סבר דטעמא משום ד"יכולה לכוות ולחיות", וסבר טריפה אינה חיה, ותנא דבי רבי ישמעאל סבר דטריפה חיה, ומכל מקום מכשיר.

(טו) **גמ'**, סבר לה כרבי מאיר דמכשיר. איתא **לקמן** (נב:), דרבי מאיר לא עמד

הדרגת היוזמי

מסכת חולין דף מג

ח אב התשע"א

בספק דרוסה הואיל ואי אפשר בענין אחר. עוד תירץ, כיון דברוב פעמים ניכר הארס מבחוץ, אלא שלהחמיר אמרו דאין לסמוך על בדיקה מבחוץ כיון דאדום הוא ופעמים מחלחל לפניו ואין ניכר בחוץ רק אדמיות, והושט אדום הוא ואינו נראה. אבל היכא דלא ניכר בלבן ולא נתחלחל לפניו, כהאי גוונא טיפת דם הארס ניכרת יפה על הוושט גם מבחוץ, נולכאורה יש לומר דהטעם הוא דכיון שעדיין לא חילחל, יש ריבוי ארס וניכרת אדמומית חזקה. אבל הר"ן תירץ, דכיון דשתי עורות הן, אפילו האדים החיצון אין סופו לירד לפניו דסימנין קשין הן אצל דריסה, וכעין הא דאמרינן **לקמן** (ג):, דבהאדים בשר שכנגד הסימנין אינה טריפה כיון דקשים הם. ועיין **בחיודשי הגרע"א** (ד"ה והנה) מה שכתב בזה.

דף מג ע"ב

(ט) **גמ'** נפקא מינה לספק דרוסה. **תוס'** לעיל (כח). ד"ה אתא, הוכיחו מהא דלא נקטה הגמ', נפקא מינה לספק נקובה דנקב שפיר אפשר למיבדקיה מבחוץ, ודלא כרש"י (שם עמוד ב) ד"ה אין לו בדיקה מבחוץ. והר"ן (ט). מדפי הרי"ף) יישב שיטת רש"י, דרבותא קא משמע לן, דלא מיבעיא נקב משהו דלא מינכר בעור החיצון, אי אפשר לבדוק, אלא אפילו ארס של דרוסה שמתפשט הרבה, אינו ניכר בו, וכל שכן נקב שאינו ניכר.

(י) **גמ'**, **לספק דרוסה**. כתב **בשיטה מקובצת** (אות ג), דהוא הדין דהוה מצי למימר נפקא מינה לדרוסה ודאית, דהא דרוסה ודאית נמי בדקינן לה באם האדים **כדלקמן** (דף נד), אלא דאשמועינן דחוששין לספק דרוסה, וכשיטת שמואל **לקמן** (נג), וכן כתב **בחיודשי הרשב"א** בשם רש"י.

(יא) **רש"י** ד"ה אין חוששין, שמא נקב היה והבריא וכו' ואני שמעתי וכו'. כתב **המהר"ם שיף**, דלפירוש הראשון של רש"י, משמע דבעינן למיבדקיה איכא נקב, אלא דאי לא חזינן נקב, לא חיישינן שהיה והבריא. ולפי זה צריך לומר, דהא דכתב **רש"י לעיל** (כח). ד"ה אין לו בדיקה, דליכא בדיקה לוושט גם לנקובה, היינו לפירוש השני דרש"י כאן. אבל עיין **ברש"ש**, מה שכתב ליישב באופן אחר.

(יב) **רש"י** ד"ה מאי שנא מספק דרוסה, בתוה"ד, והכא לא אפשר למיבדקה וכו'. כתב **המהר"ם**, דרש"י נקט כן, אליבא דפירושו השני ברש"י לעיל ד"ה אין חוששין, דהספק הוא שמא ניקב, ואהא קאמר דאי אפשר למבדקיה. אבל לפירושו הראשון, דהנידון הוא שמא נסתם, פשיטא דליכא בדיקה.

(יג) **גמ'**, **יונה אמר רב זירא**. **בשיטה מקובצת** (אות א') כתב, דהכי גרסינן ב' יונה אמר רבי זירא, ואם כן הוי דעה שלישית במקום תורבץ הושט. אבל **הבית יוסף** (סימן כ) מיייתי פירוש אחר, דכאן הנידון על יונה, ורבי זירא אתי לאשמועינן דבעוף קטן כיונה, תורבץ הושט הוי רק מקום מבלעתא.

(יד) **גמ'**, **אמרו ליה לבריה דרב יוסף בר חמא דלשלים דמי תורא למריה**. כתב

ממנו. אבל **הרמב"ם** (פ"ח משחיטה הכ"ד) כתב, דנטולה היינו שנבראה עם האבר וניטל ממנה, וחסורה היינו שנבראה חסרה. ולכך כתב, דכל אבר שאמרו בו שניטל טריפה, אינה נאסרת אלא אם נחתך אותו אבר, אבל נבראת חסורה אותו אבר, הרי זו מותרת. וביאר דבריו דסבר, דבנטולה הנטילה מטריף ובחסורה החסרון מטריף.

(ג) **גמ'**, **לאפוקי לקותא דרכיש בר פפא**. הקשו **התוס'** **לקמן** (נד). ד"ה וחזייה, לרכיש בר פפא, היאך אתיא האי לקותא למתניתין, הא לא דמיא לשאר טריפות, דאמרינן התם דלא אתי ב"זה הכלל" אלא דומיא דאינך טריפות דמתניתין. ותירצו, דלדידיה "זה הכלל" אתי לאתויי אף מילתא דלא דמיא ודלא כרבי יוחנן התם. עוד תירצו, דסבירא ליה כריש לקיש **לקמן** (נד): דכיון דתנן לקמן אלו כשרות והיינו דוקא, משמע דאינך הוו טריפות, אף דלא דמו להנך דמתניתין דידן.

(ד) **גמ'**, **שני עורות יש לו לושט חיצון ארום ופנימי לבן וכו'** דאי חליף טריפה. פסק **בשולחן ערוך** (סי' לג ס"ה) דאם שניהם אדומים או לבנים טריפה. והקשה ה"ט"ז (שם סק"ט), כיון שאחד שהוא בריא ולא התחלף הצבע, נימא דמגין על השני. ותירץ, כיון דהעור הלכוי שוכב תדיר על השני סופו נמי ללקות. אבל דעת **העיסור** (הובא ברא"ש סימן ב) **והגהות אשרי** (על הרא"ש הנ"ל), דבשניהם אדומים או לבנים, האחד לקה וחבירו מגין עליו והוי כנקב זה בלא זה וכשר.

(ה) **גמ'**, **זמנין דמיהנדזין וכו'**. כתב **הפרי מגדים** (משבצות זהב סימן לג סק"ד), דמלשון **השולחן ערוך** (שם סעיף ד) שכתב **דאפשר** דמיתרמי אהדדי, משמע, דהוי רק ספק ולא ודאי. אמנם **בהגהות יד אברהם** (שם) כתב דממה שכתב **הרמב"ם** (פ"ג משחיטה ה"ב) דהוי נבילה, משמע דסבירא ליה דהוי ודאי.

(ו) **גמ'**, **דמיהנדזין בהדי הדדי**. כתב **הבית יוסף** (סימן לג, ה), דמצא כתוב בשם **הריטב"א**, דאם הנקבים הן בשתי רוחות, כגון אחד בימין הוושט, ואחד בשמאלו כשרה, דבהאי גוונא לא שייך שיהיו מכוונים אהדדי.

(ז) **גמ'**, **קרום שעלה מחמת מכה בוושט אינו קרום**. פירש **רש"י** ד"ה אינו קרום, דכל נקובי דטריפות לא מהניא להו סתימה. וכתב **בתורת חיים**, דלפי זה צריך לומר דהגמ' נקטה וושט משום שהיא הטריפה הראשונה שהזכרה במתניתין. אבל **בהגהות הרד"ל** מיייתי דעת **הראב"ן** דסבירא ליה, דדוקא בנקב הוושט לא מהני סתימת קרום, כיון דאכלה ביה, ועל כן הסתימה אינה מתקיימת אבל בשאר אברים, שפיר מהני קרום לסתום, ועיין שם מה שכתב לגבי נקב בריאה.

(ח) **גמ'**, **וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים**. ותמהו **הרא"ש** (סימן ג) **והר"ן** (ט). מדפי הרי"ף, כיון דאין לו בדיקה מבחוץ מאי מהני בדיקת פנים, דלמא הארס עדיין בחוץ וסופו לחלחל פנימה. ותירץ **הרא"ש**, דהכא הקילו

השני. ב. יש מפרשים, דהכוונה לתפוס בשתי אצבעות משני צידי הצואר, וזהו רוחב אצבע בלבד והיינו אגודל, וכן כתב בחידושי הרשב"א. ועיין מה שכתב המגיד משנה בדעת הרמב"ם (פ"א משחיטה ה"ו).

(ה) גמ', בתורא דמשעיר טפי. כתב רבינו גרשום, דבבהמה בינונית אינו כן, ומלשונו משמע דהחילוק בין שור גדול לבנוני. אבל באורחות חיים (הלכות שחיטה אות א) כתב, דבבהמה דקה שאני, מבואר דסבירא ליה דבמין בהמה גסה אין חילוק.

(ו) תוס' ד"ה והאיכא עיקור סימנים, בתוה"ד, דאי טרפה הוא בהכי אם כן מהו עיקור דקיימא לן דלא הוי טרפה אלא שחיטה מועלת בו. בחידושי הר"ן (כאן) הביא לתרץ בשם הרמב"ן, דיש חילוק בין היכא שנעקרו הסמנים לפני השחיטה, דבכהאי גוונא הבהמה טרפה, והיינו סוגיין. להיכא דנעקרו בשעת שחיטה דהויא נבילה. וטעמא דמלתא, דכל שהן עקורין מתחלה אפשר לאחזם בידו בשעת שחיטה ולשחוט כראוי, ומשום הכי מהני שחיטה לטהר מידי נבילה, אבל נעקרו בשעת שחיטה אי אפשר שתשחט כראוי, ולכך הויא נבילה.

(ז) גמ', תנא כמה פסוקת הגרגרת ברובה וכמה רובה רב אמר רוב עוביה. כתב הקרן אורה, דיש לעיין אם להלכות שחיטה נמי סגי בהאי שיעורא, או דלמא התם בעי שישחוט נמי רוב חלל הקנה. והוכיח מהגמ' לעיל (מ:): דאוקמי לברייתא בעוף והיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כלשהו, ומוכת, דשיעור שחיטה וטריפה בגרגרת שוין הן, שהרי הגמ' בעא לאוקמי בגונא דעל די כל שהוא עשה שחיטה, ואי נימא דצריך לשחוט רוב חללה, על כרחין דשחית טפי מפורתא, דכדי שלא יהיה טריפה צריך שרק חצי עובי יהיה פגום בלבד, והוא בעי למישחטיה עד רוב החלל. ועיין בתפארת יעקב שהאר"ך, והביא מהתבואות שור, דבשחיטה בעינן נמי רוב חללה, עיין שם.

דף מד ע"ב

(ח) גמ', שדרה לקמיה דרבה בר בר חנה. בשיטה מקובצת (החדש) הביא מתוס' חיצונית דר"ת גרס רבה בר רב חנא, וטעמיה, כיון דרבה בר בר חנה תלמידיה דרבי יוחנן הוה, והיה מאוחר טפי כמבואר בפסחים (נא.) ולא מסתבר לומר דרב שלח אליו את השאלה. שהיה בן דודו של רב, כי חנא היה אחיו של איבו אבוב דרב, כמבואר בסנהדרין (דף ה.).

(ט) גמ', אסר און חבירו רשאי להתיר. כתב בחידושי הרשב"א בשם הראב"ד, דאינו רשאי להתיר, ואם התיר אינו מותר ולא משום כבודו של ראשון, אלא הואיל ונפק עלה שם אסורא הוה ליה חתיכה דאיסורא. וכתב הש"ך (יורה דעה סימן רמב סקנ"ט), דלפי זה אם החכם התיר רשאי הוא לאסור, דאין כאן שויא חתיכה דאיסורא. ועיין בגליון הגרע"א (שם) בשם לחמי תודה, דבכהאי גוונא יכול לאסור, אבל אינו ראוי לעשות כן משום כבודו דראשון.

בחידושי הרשב"א, דלשיטת הר"ף בסנהדרין (יב. מדפי הר"ף), דבטעה בדבר משנה אינו חייב לשלם אפילו נשא ונתן ביד, אם כן אי אפשר לפרש כמו שכתב רש"י ד"ה דמי תורא, דחייב משום דהוי טועה בדבר משנה. דלהר"ף על כרחין בעינן למימר, דהיה טועה בשיקול הדעת, דסבר דלא הוה תרי חומרות דסתרי אהדדי, אלא דרבא אמר דלהאי דסבר דסתין אהדדי, רמינן עליה חומרי רב ושמאל. ומר בריה דרבינא סבר, דרבא לא טעי בהכי לומר דלא סתין אהדדי, ומה שהטריף היינו משום דמינקהי תרי חומרי, ולהכי מותיב עליה דלא עבדינן כתרי חומרי, ולדידיה לא הוה רבא משלם אף על פי שנשא ונתן ביד. ועיין מה שהקשה בחידושי הגרע"א.

דף מד ע"א

(א) גמ', למעלה עד כמה. כתב המהרש"א, דלא סגי בהא דאמרינן לעיל (מג:), כל שחותך ועומד במקומו וכו', כיון דבחייה אי אפשר לעמוד על סימן זה, ועל כן כתבה הגמ' מייתי שיעורא אחרינא, דאפשר לראות מחיים. ובהגהות הרד"ל הקשה לדבריו, מהו השיעור למטה דקאמר הרי אי אפשר לראות מחיים, דאין רואין מקום שישעיר, עיין שם שהאר"ך לבאר. ומה שכתבנו באות הבאה

(ב) גמ', למעלה עד כמה אמר רב נחמן עד כדי תפיסת יד. כתב הפרי תואר (סימן כ סק"ד), דהיינו הך שיעורא דאמרן לעיל (מג:): דתורבץ הושט הוא עד המקום שחותכו וכוויץ, אלא דשיעור כויץ אין הכל בקיאי בו. ועוד דהוא ניכר רק לאחר שחיטה לכך בעינן שיעורא דכדי תפיסת יד, ושיעורא דכוויץ נצרך לומר לענין עוף. אבל בכף החיים (שם סק"ז), הביא מאן דסבירא ליה שהם שני שיעורים שונים, וכתב, דכיון שהשולחן ערוך (סימן כ סעיף ב) הביא גם מקום דכוויץ וגם שיעור שתי אצבעות, ומשמע דסבירא ליה דהיינו הך שיעורא. ובאבן האזל (פ"א משחיטה ה"ה), הוסיף לבאר, דכוויץ הוא סימן להלכות טריפות בגוף הושט, ושיעור דתפיסת יד באצבעות הוא שיעור להלכות שחיטה בצואר הבהמה מבחוץ.

(ג) רש"י ד"ה עד כדי תפיסת יד, צריך להניח לצד הראש כשלש אצבעות וארבע. פירש היד יהודה (סימן כ סק"ה), לשלש אצבעות או ארבע, והכוונה למה שתופס באצבעות חוץ מן האגודל, ואם הוא שלש היינו גם חוץ מזרת. אבל התבואות שור (שם סק"ח) פירש, שהכוונה לארבע אגודלין. וכשיטת רש"י פסק הרמ"א (שם סעיף ב), ועיין שם מה שהביא מנהג הקדמונים.

(ד) תוס' ד"ה כדי תפיסת יד, בתוה"ד, ובהלכות גדולות מפרש וכו'. בשולחן ערוך (סימן כ סעיף ב) פסק כדעת הבה"ג שהובא בתוס', דהשיעור הוא כדי שיאחזו בשתי אצבעותיו. ובשלטי הגבורים (דף ט. מדפי הר"ף אות ב) הביא שני פירושים, א. שצריך להניח שתי אצבעות סמוך לראש, ופירשו ביד יהודה (סימן כ סק"ה), דהיינו כגון אגודל מצד אחד ושתי אצבעות מצד

לאכול מבשר בעל מום, אמאי פירש רש"י דרב חסדא היה כהן, דמשמע דאי לאו הכי, לא הוה שרי ליה למיכל מהבכור. ובמהרש"א תירץ, דאם רב חסדא לא היה כהן, הוה מצינן למימר דלא קנה משום דרצה להחמיר על עצמו כדעת בית שמאי בבכורות (שם), ולא משום חשדא, עיין שם שתירץ באופן נוסף.

יד) גמ', איזהו שונא מתנות יחי' וכו'. דקדק בחידושי החתם סופר, מאי שאלה היא מי שאינו מקבל מתנות מאדם. דאקרא גופיה יש לדקדק מאי טעמא לא קאמר "מי שאינו מקבל מתנות יחיה". לכך פירש, דרוב חכמי ישראל מתפרנסים מאחרים על כרחם שלא בטובתם והם שונאים המתנות והמה על אפם ועל חמתם, אך משום חיותם וחיות תורתם צריכים ליקח מתנות מאדם, ועליהם נאמר "שונא מתנות יחיה", דהיינו אף שמקבלים אותן מתנות, ואהא קאמר במה יודע איפה שהוא שונא ואינו נהנה ושמח לקראתן, ואמר דהמפסיד ממון עצמו בראית טרפות אינו חומד ממון. והביא דבים של שלמה פירש פשטיה דקרא "שונא מתנות נמי יחיה" אף על פי שאין לו במה להתפרנס ושונא מתנות בשר ודם, מכל מקום יחיהו ה' ויזמין לו פרנסתו ורוח והצלחה יעמוד לו ממקום אחר.

טו) גמ', ורואה טרפה לעצמו וכו' עליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל. כתב המהרש"א, דיש לבאר את הגמ', דירא שמים היינו מי שמונע עצמו מספק טריפה שלא ייכשל, בודאי נוחל עולם הבא, אבל המינע עצמו למצוא היתר עד שאוכל יש לו מעלה יתירה שנוחל שני עולמות כדכתיב "אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא". ועיין במהדורא בתרא מה שכתב להוסיף ולבאר על פי זה מתניתין דאבות (פ"ד מ"א) איזהו עשיר השמח בחלקו.

יז) גמ', שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה. הקשו תוס' לעיל (לז): ד"ה שלא הרהרתי ביום, הרי גם זה אסור, כדאמרינן בעבודה זרה (כ): תנו רבנן "ונשמרת מכל דבר רע" שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה. ותירצו, דכיון דאמרינן בבבא בתרא (קסד): שלשה דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום הרהור עבירה וכו', קא משמע לן יחזקאל דגביה לו היה הרהור ביום כלל.

יא) רש"י ד"ה משום חשדא, דלא לימרו משום דשריא ניהליה מוזיל גביה וכו'. כתב המהרש"א, דמשמע מרש"י דלא יחשדו בו שלא דן דין אמת, אלא שיחשדוהו דנטל שכר על הוראתו. אמנם ברש"י ד"ה הרחק מן הכיעור, פירש דהחשד שדן בשקר, והקשה דסתרו דבריו, ועיין מה שתירץ. ובמהר"ם ביאר, דבאופן דאיירינן לגבי דבר איסור, לא חיישינן שיתיר את האיסור כדי לאכול ממנו, ולכך פירש רש"י, דהחשד שנטל שכר על הוראתו, אבל בהמשך הסוגיא דאיירינן לגבי דיני ממונות שפיר שייך חשד זה, שמזכה אחד שלא כדין כדי שיתננו לו בזול, ועיין ברש"י ובחידושי חתם סופר ופרחי כהונה ובחידושי הרי"ם מה שהוסיפו.

יב) גמ', כי הא דרבה שרא טרפתא וכו' אמרה ליה בת רב חסדא. ברי"ף (ט): מדפי הרי"ף (פ"ג ה"ח) הגירסא "כי הא דרבא". וביאר בהגהות מהרש"ם, דכיון שבת רב חסדא העירה לו, והרי רבא היה נשוי לבתו של רב חסדא כמבואר ברש"י יומא (עה): ד"ה רב חסדא אם כן מסתבר לומר דאירע עם רבא, ואשתו, בת רב חסדא אמרה לו את הנהגת חמיו בכגון דא.

יג) רש"י ד"ה שרי בוכרא, בתוה"ד, רב חסדא, כהן הוה. הקשה בתוס' הרא"ש, כיון דקיימא לן כבית הלל בבכורות (לב): שאף מי שאינו כהן מותר

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדרף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:30 – 10:30 בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ות"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסדח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>